

Sociale færdigheder på skoleskemaet

“Skal vi nu ha’ pasbest igen?” – en elev forvekslede tydeligvis skolens omfattende problemer med asbest med skolens store indsats for at udvikle børnenes personlige kompetencer og sociale færdigheder i indskoling.

Perspekt hedder projektet, som Skolen ved Gurrevej i Helsingør siden skolestart i 2008 har været involveret i. Perspekt, som er en kombination af ordene perspektiv og respekt, er som metode og undervisningsmateriale oprindeligt udviklet til mellemtrinnet og udskoling, men med Rockwool Fondens hjælp har Skolen ved Gurrevej fået mulighed for at få udviklet og afprøve Perspekt-materiale til indskoling. Perspekt, som er udviklet af [Knægt og Vinter](#) (eksternt link: www.kogv.dk), fungerer primært som et konkret undervisningsmateriale til folkeskolen, men der lægges samtidig stor vægt på, at forældre også inddrages som partnere i processen.

Hvorfor Perspekt?

Ideen med Perspekt er, at elever i ugentlige skemalagte timer lærer at håndtere almindeligt forekommende hverdagsituationer omkring følelser, tanker, kommunikation, indbyrdes konflikter, forskel på fakta og holdning, konsekvenser og regler samt det at kunne fungere i et fællesskab. Emnerne tager alle udgangspunkt i Fælles Måls beskrivelser om indholdet i temaet Sociale Færdigheder. På Skolen ved Gurrevej har man afprøvet materialet i børnehaveklasser og i førsteklasse i indskoling. Efter pilotforløbet revideres systemet til efterfølgende implementering på andre skoler. Skolen på Gurrevej kører samtidig det eksisterende Perspekt-system på 5. og 8. klassetrin.

Perspekt tager udgangspunkt i situationer, som kan opstå både i undervisningen og i frikvartererne. Indskolingsversionen er udviklet for at give eleverne stærkere sociale kompetencer og gøre dem bedre i stand til at håndtere det samvær og samarbejde, som skolen kræver af dem. Opsummerende kan man sige, at Perspekt skal medvirke til at gøre eleverne mere skoleparate. Det langsigtede mål er selvfølgelig, at eleverne får mulighed for i højere grad at profitere af den undervisning, de deltager i. Det gøres ved at arbejde med emner som ansvar, empati, syn på egen indsats, og at handlinger har konsekvenser.

På Skolen ved Gurrevej har man en stor gruppe tosprogede elever. Ofte har man i klasserne oplevet, at de tosprogede elever og de etnisk danske elever ikke blander sig med hinanden i leg og i fritiden, men at de danner to grupper. Med Perspekt er det i en række klasser lykkedes at få splittet disse opdelinger, og relationer på kryds og tværs er blevet skabt mellem eleverne.

Lærerne på kursus

Perspekt-projektet startede med uddannelse af de involverede lærere i brugen af materialet. Dette blev gjort ved, at lærerne på et ottedages kursus helt bogstaveligt legede øvelserne igennem sammen med udviklerne af materialet. Lærere og børnehaveklasseledere udtaler, at selvom det kan virke lidt kunstigt at arbejde på denne måde, så er resultatet, at man kommer til at forholde sig til projektets materiale mere erfaringsbaseret end ved traditionel undervisning. De udtaler samtidig, at det er helt nødvendigt selv at have afprøvet materialet og situationerne for at kunne føle sig trygge ved selv at skulle sætte systemet i gang i klassen.

Orientering til forældre

Forud for introduktionskurset for underviserne blev forældrene til de kommende 0. klasser og 1. klasser inviteret til et informationsmøde i februar. Her blev forældrene første gang informeret om indholdet af Perspekt. I maj blev forældrene inviteret til endnu et møde, men her var fokus rettet mod forældrenes holdning til opdragelse. En lærer udtaler, at eleverne til syvende og sidst spejler deres forældres holdninger til, hvordan man skal opføre sig. En af de gode sider ved Perspekt er, at der netop bliver talt om forhold med forældrene, som man ikke tidligere har haft en metode til at tage op. Blandt andet var det i langt højere grad muligt for skolen at kommunikere sine forventninger omkring den opdragelsesmæssige rollefordeling ud til forældrene, før deres barn startede i folkeskolen.

Forældrene spiller i det hele taget en stor rolle i Perspekt. I begyndelsen af skoleåret blev samtlige forældre inviteret til at deltage i et Perspekt-forældrekursus over fire kursusgange. Her blev kendskab til indholdet i Perspekt introduceret for forældrene, som også fik lejlighed til at afprøve en række af øvelserne i materialet. Forældrene fik ved den lejlighed ikke blot et grundigt indblik i tanken bag Perspekt; de fik samtidig lejlighed til hurtigt at lære hinanden at kende og få kickstartet forældresamarbejdet i klassen. Som en del af de foreløbige erfaringer udtaler de involverede lærere og børnehaveklasseledere, at der forældrene imellem blev skabt positive relationer, og at der blev skabt positive relationer mellem forældre og skole som grobund for et fremtidigt godt skole-hjemsamarbejde. Kurset viser sig at have haft indflydelse på forældrenes indstilling til skolen og skolegang og til, hvem der har ansvar for hvad i forhold til skolegangen. Det nævnes samtidig som en sidegevinst, at man fra skolens side oplever, at der ved kurset er skabt gode relationer forældrene imellem, så elevernes interne konflikter lettere kan løses forældrene imellem, uden at skolen behøver at blive indblandet.

Som et svar på en række tosprogede forældres manglende danskkundskaber har skolen haft tolke med på informationsmøder og har også afholdt et informationsmøde på arabisk. Ved disse introduktioner og forældrekurser har også tosprogede forældre modtaget indholdet af Perspekt positivt.

Forældresamarbejde

Naturligvis vil der altid være forældre, der stiller sig skeptisk over for projekter som Perspekt. De kan fx være af den opfattelse, at deres barn allerede besidder de kompetencer, som materialet behandler. Men med en solid introduktion til det faglige indhold i systemet har skolen oplevet, at projektet accepteres – endog meget bredt.

Ved alle forældrearrangementer er der en vis del af forældrene, der ikke engagerer sig, endsige møder op. Skolen ved Gurrevej er ingen undtagelse, og det vedbliver da også at være en problematik, der skal arbejdes med. Mønstret er, at de forældre, som møder op til skole-hjemsamtalerne og andre forældrearrangementer, også er dem, som møder op til møderne omkring Perspekt. Når det så er sagt, fortæller personalet på Skolen ved Gurrevej, at nogle af forældrene, som følge af deres gode erfaringer med Perspekt-forældrekurset, selv har taget initiativ til at prøve at få de resterende forældre involveret, da kurset blev gentaget for dem, som ikke deltog i første omgang. Der er samtidig som følge af det hurtigt etablerede forældresamarbejde blevet taget initiativ til fælles maddage, hvor alle klassens børn i grupper på skift er til middag hos hinanden. Det har splittet de faste grupperinger i klassen og har skabt et bedre sammenhold eleverne og forældrene imellem.

Brobygning til SFO'en

For at sikre kendskab og overførselsværdi har også SFO'ens personale været på et introduktionsforløb på fem dage, hvor de har lært Perspekts tanke og indhold at kende. Det er vigtigt, at SFO'ens personale kan bruge de samme termer, som børnene har lært, og at de ved hvilke emner, børnene har arbejdet med på klassen. SFO-personalet har fået samtaleark udleveret, så også de er i stand til at spørge ind til indholdet i Perspekt-undervisningen. Der har udelukkende god respons fra SFO-personalet, og flere af lærerne og børnehaveklasselederne har oplevet, at SFO-personale kommer og genfortæller situationer, hvor børnene i SFO-timerne har brugt personlige og sociale færdigheder, de har lært i Perspekt-forløbene.

Se eksempler på et samtaleark (link: [Gbil1.pdf](#)) og endnu et (link: [Gbil2.pdf](#)).

Hvordan Perspekt?

Rent praktisk foregår undervisningen i Perspekt i en 10-12 ugers periode, hvor man afsætter timer ca. hver anden dag til formålet. Perspekt lægges på den måde 'oven i' det eksisterende indhold i f.eks. danskundervisningen, men ifølge skolelederen er det relevant at benytte eksisterende timer til forløbet, da det ligger inden for de mål, der skal arbejdes med i undervisningen. Og da Perspekt danner basis for, at efterfølgende indlæring kan ske hurtigere og med mindre 'støj' fra konflikter og manglende sociale færdigheder, må det nødvendigvis kommunikerer ud til forældrene, at det faglige indhold i dansktimerne i en periode nedprioriteres, men at det langsigtede mål med Perspekt gør denne prioritering relevant.

Igennem Perspekt udstyres eleverne med generelle 'værktøjer' og ikke mindst en terminologi, som de kan anvende i deres tilgang til verden omkring dem. Tilegnelsen foregår gennem øvelser i klasseværelset, men eleverne får samtidig efter hvert modul i materialet samtaleark med hjem, så den faglige udvikling kan følges i hjemmet. Samtalearket indeholder en kort beskrivelse af aktiviteterne og redegør for de færdigheder, som er gennemgået. Samtidig nævner arket en række spørgsmål, som forældrene kan stille deres børn for at få en snak om det, som barnet har arbejdet med. Ideen er, at både forældre, lærere og elever nu kommunikerer i samme sprog. Som en lærer udtaler, er det jo ikke noget nyt, at man søger en bedre kommunikation med eleven og forsøger at udvikle deres sociale færdigheder. Det nye består i, at det nu er de samme rammer, der gælder i hele forløbet, de samme ord, man alle bruger, og at det er kendt stof for både elever, lærere, børnehaveklasseledere, forældre og pædagoger.

Emnerne i Perspekt er alle relateret til den måde, man er sammen på, kommunikerer på og interagerer med hinanden på. Der er således emner om forskelligheder, kropssprog og kommunikation. Der er også emner, som behandler forskellen mellem, at noget er fakta og uomtvisteligt, mens andet er holdninger og meninger. Konsekvens, handling, selvkontrol og regler er andre emner som tages under behandling, men man øver sig også i at bede om hjælp, i at give udtryk for tanker og handlinger og i at forstå andres følelser.

Udviklingsforløbet

I udviklingen af Perspekt har sparring med fagpersoner, herunder børne- og ungepsykologer og folkeskolelærere, været en integreret del. Undervisningsministeriets slut- og trinmål har været retningsgivende for udviklingen af materialet.

Perspekt er stadigvæk et ungt projekt, hvorfor rammerne løbende evalueres og forbedres. På Skolen ved Gurrevej udtaler lærerne da også, at når børnehaveklasserne allerede i september begyndte med Perspekt, så var det måske en smule for tidligt. Børnene havde endnu ikke helt vænnet sig til at sidde stille og lytte efter. De foreslår derfor, at man skal overveje først at begynde undervisningen i Perspekt efter juleferien.

Resultater og anbefalinger

De vigtigste erfaringer, som lærerne har gjort sig med Perspekt, har været, at eleverne nu er blevet bedre til at klare konflikterne selv – både i timerne og i frikvartererne. Tidligere havde eleverne ofte brug for en lærer, når der har været en konflikt i klasseværelset eller i skolegården. Nu oplever lærere og børnehaveklasseledere, at eleverne har de fornødne værktøjer til selv at klare en stor del af disse konflikter.

Dog er det også en lærers erfaring, at når der er en konflikt i en klasse, som ikke har været undervist i Perspekt, så er det ikke muligt at hive en isoleret del af Perspekt frem for at 'lappe' på såret. Materialet fungerer kun i sin strukturerede helhed, og det kræver, at lærer og elever dedikerer den nødvendige tid til undervisningsmaterialet, for at det har en effekt.

Forbruget af tid og ressourcer er en anden central erfaring. Ud over lærerkurset, der bliver beskrevet som helt uundværligt, anbefales det, at undervisningen i Perspekt foregår i timer, hvor der er to undervisere til stede i klassen, fordi forløbet er meget intensivt at gennemføre.

Til sidst anbefales den tætte forældreinddragelse, som på Skolen ved Gurrevej har været en meget positiv oplevelse. Den tætte involvering af forældrene lige fra start har således både styrket sammenholdet forældrene imellem, afmystificeret Perspekt, og skabt bedre relationer mellem skolen og forældrene til gavn for det fremtidige skole-hjemsamarbejde.